

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelских Serbow

Budyšin, december 1991
12. čislo · Lětnik 41

Homo homini frater est

Hačrunjež njewoznamjenja kónc lěta ničo za běh hwězdow na horiconce a za naše tučasne žiwjenje na zemi, tak tola wabi nas, zličić naše džělo: što smy dokonjeli a što njejsmy w minjenym lěće do skutka stajili. A dyrbymy wšelake rozpominać, jeli njechamy jenož wšědni jědžkojo chłěba być a myslić na sebje a našu swójbu, hačrunjež je to naša přernja winowatosć. Telko stawa so wokoło nas, hinu mócnarstwa, powaleja so mocy, wuswobdži so zło.

Hdyž sedzjach spočatk l. 1982 w jastwje, přemyslowach wo pólskim zběžku přećiwotalitarnemu knjejstwu, kotrež tupješe duch a nuzowaše čłowjeka do role grata. Myslach sej: Hdy zběhnu so tež druge narody, stłóčene do Moskowskeho zapřaha? Sami sej njedamy z tym radu, hačrunjež smy přeni za wotežki čahali. Myslach tež na bratrow Łužiskich Serbow, za kotrychž je wot wjele lět sem džen a wjace městna w mojej wutrobje. Hdy tež woni, bratřa po řeči a kulturje, pochadžacy ze samsneho kmjena kaž my, spóznaja swobodu ducha a mysle? Skónčnje zeschadza tutón džen za nas, za nich a za mnohe druge narody srjedźnowuchodneje Europy a samo za Sowjetski zwjazk. Wutrajnosć a sčerpilwosć, wjele woporow a skutkow njeseše swoje plody. Tola kak hórko je to za mnohich: Zwady a njedorozumjenja hižo w swójskim

domje, intrigi a wójny. Samo krej so přeliwa. Žiwjenje přisadza njewinowate wopory. A to su tež naši bratřa, bratřa Słowjenjo, kotřiž su sej do chribjeta za spjeljenje politiskeje česćelakomnosće padnyli.

Kak hórka a tragiska je plačizna za poraženje komunizma w Južnosłowjanskej! A hdy bychy to wójske wopory přećiwonjemu byli, ně, to su wopory narodnostnych wubuchow. Serb přećiw Chorwatěj, Chorwat přećiw Słowjencej... Swět přihladuje z hrózbou a praji: To so Słowjenjo bija, woni njejsu hišće za demokratiju zrali. Europa žada za měrom, wona dawa runosć za wšitkich, cyrkej namaka swoje městno a swoje možnosće, a či so runje w tutym času zabiwaja, we wutrobje kontinenta, na kóncu 20. lěstotka.

Njemóžemy bjez hórkosće na zańdžene lěto zhladować, hačrunjež je so telko dobrego stało. Hdžež hinu ludžo, hdžež je čłowska hódnota teptana, tam njemóžemy měrni wostać. Wšitcy ludžo su bratřa... A kak rjenje to klinči a kak su Južnosłowjenjo wot toho zdaleni.

Njebudźmy spokojom, zo su režimj padnyli. Wone su nam čěžke břemjo zawostajili, a to je we wšitkich krajach tutoho swětodžěla spóznac. Pólska je rozbita, rozbudžena towaršnosć, ofensiwa katolskeje cyrkwy na wšitkich frontach dopomina žiwje na časy konterreformacije. Hač je nam wo tajku demokratiju što? Rosćace njedorozumjenja mjez Słow-

kami a Čechami, zapletki w Rumunskej, zrodženje neofašistiskich přestupow we wuchodneje Němskej, kiž hroža wšemu, štož njeje prawicarsko-němske, a tuž tež wam, bratřa Łužičenjo. Widźimy a wobkedžbujemy to w Pólskej, kotraž dyrbi so před džen a chroblišimi Němcami w swojim kraju zakitować.

Tole njeje zawěšće maćizna za hodowne swjate dny, to njeklinči radostnje, ale zasłuži sej zrudobu a žarowanje. To je pospyt bilancy zańdženeho lěta, proba wotytkanja pozicijow, z kotrychž džemy do přichodneho lěta. Mje njewodži lóšt za wuwolanjom dalších konfliktow abo antagonizmw. Mi dže wo to, zo bychmy sej wědomi toho byli, zo to, štož smy sej wudobyli – demokratija – njespjelni sama wot sebje swój wobsah. Kóždy z nas, kóždy po swojej měrje a swojich možnosćach dyrbi tute słowo wupjelnić ze swojim skutkowanjom, ze swojej bytosću. Bratrowstwo dyrbi so stać woprawdźitosć z podaćom ruki druhemu, dyrbi znajmjeńša być pospyt zrozumjenja, wo čo druhemu dže. Padnyli su namjezne murje mjez nami, a ničo hižo njezadžewa tomu, zo bychmy so mjez sobu w słowjanskej zhromadnosći spóznali a nic naposledk w narodnej a cyrkwinskej. Wěda wo našich zaměrach a bratrowske začuća k druhim ludžom njech nas w nowym lěće přewodžaja!

Krysztof R. Mazurski

*

**Žohnowane hody
přeje wšitkim čitarjam
redakcija Pomhaj Bóh**

100 lět Marije a Marćineje cyrkwy w Budyšinje

1. adwenta woswjeći wosada swj. Pětra 100lětny jubiley Marije a Marćineje cyrkwy. Składnosć to, wróćo zhladować a w stawizniskej knize listować. Při tym zwěšćimy, zo je so hižo 1693 Boži dom ze samsnym mjenom natwaril, po tym zo je rada města wobzamknyła, „do přez woheń zničeneho Marje Marćineho hospitala cyrkwičku zatwarić (pódlá katolskeje cyrkwy našeje lubeje knjenje). W tutej cyrkwi wotměwachu so na kurwjerchowski prikaz „katechismusowe pruw-

wanja" – tohodla tež w ludže mjeno katechismusowa cyrkej. Z wěstosću můžemy twjerdzić, zo so tam tež kemše swječachu, přetož 1839 namjetowaše diakonus Seybt pola rady města, „zo by so Marje Marćina cyrkej jako přemała a chuduška" wottorhała.

Jako po 1870 wobydlerstwo města tak rozrosće, „zo w cyrkwičce njedželska syła ludži hižo městno njenamaka", založi diakonus Wetzke 1880 „towarstwo za natwar noweje Marije a Marćineje cyrkwy". 1882 wobzamkny cyrkwinske předstejičerstwo natwar, a 1885 přewostaji rada města darmotnje twarniščo. 1888 započachu twarić a na reformaciskim swjedenju položichu zakładny kamjeň. Bohužel přetorhnychu twarske džěta sylne, sčasami orkanojte wichory, přez kotřež syprny so wěžiny kónc 2. julija 1890. Skónčnje móžeše 1. adwenta, dnja 29. nowembra 1891, wyši cyrkwinski radźičel Keller cyrkej, kiž so za 360 457,35 hr natwari, poswjećić. Napohlad w nowogotiskim stilu natwarjeneje cyrkwy njedžeržeše so dolho. Wočiwidne změny twarskeje substancy buchu trěbne. Tak dyrbyeštej so zapadneje wěži a wěža na ponožku twarskeje njewěstosće dla wotnosyć. Přez wójske podawki 1945 nastachu na wěži, třěše a woknach čežke škody, kotřež so najprjedy jónu nachwilnje wotstronichu.

1961 wobzamkny cyrkwinske předstejičerstwo zběransku akciju, kiž zmóžni, 1967 z wobnowjenskim džětami započec: We wotarnišču zasadžichu so nowe wokna. Na srjedzanskim widžimy Chrystusa, kotremuž stej wětrik a morjo poslušnej, kotryž wopokaza so za wosadu „we wšěch wichorach, we wšej nuzy" jako Knjz a Wumóžnik. Na lěwym woknje předstaja so sluchaca a posrědkowaca, Bože wotkazanje přijimowaca a ze spěwami a hrami chwalaca wosada. Prawe wokno pokazuje ludžom přiwobrocene poslužby, kotřež Chrystus wot swojeje wosady wočakuje.

1971 nastaji so při skladnosći 80lětneho cyrkwinskeho jubileja z rozrězaneje wocloweje roty zhotowjeny wotarny křiž a powěsnychu so wotpowědne lampy.

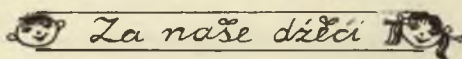
13. 11. 1972 zawinowachu orkanojte wichory zaso wulke škody na wěži a třěše. Budyscy krosnjowarjo zawěsčichu přenje wěstotne džěta. Nowe wichorowe škody 17. 1. 1974 nuzowachu cyrkwinske předstejičerstwo do džěta. Dokaž statne zarjady žane twarske capacity k dispoziciji njestajichu (nimo molowanckich džětow), dyrbjachu so wšitke džěta – zarošowanje, překryće wěže a třěchi z koporom resp. šćepjelom, zamazanje wšěch murjow a zdžěla wobnowjenje wobmjatka na wjelbach – po swjätoku přewjesć.

Twarske kóšty wučinichu 509 728,97 hr. Njewobličene wostachu tysacy džělowych hodžin, kiž wosadni darmotnje dokonjachu. Na darach zwjedže wosada 374 046,35 hr. Bjez dotha móžachmy

2. julija 1978 z džakownosću cyrkej znowa poswjećić. 1985 zatwari firma Eule jako zakončjenje wobnowjenja z darow nowe byrgle.

Hdyž na 100lětnje stawizny našeho Božeho domu zhladujemy, můžemy so jenož Bohu za nazhonjenja jeho suda a je-

*

Tu maće hotowy hodowny lěs. W každym štomiku je schowane mjeno wosoby abo zwěrjeća z hodowneje stawizny:

1. štomik: 1. zwěrjo z nožicami, 2. je wjetše hač wjes, 3. štož ma doľhu chwilu, ma ...

2. štomik: w nim so woda nosy, 2. žona džěda, 3. štož ma plěch, je ...

3. štomik: 1. drasta za holcu abo žonu, 2. štož chce ćoply wobjed měc, dyrbi

ho hnady džakować. A naše próstwy móža jenož rěkać, zo njech wostanje naša Marije a Marćina cyrkej „hěta Boža pola čłowjekow" (Zjewj. 21,3) k žohnowanju našeje wosady, haj našeho města!

G. Arnold

*

jón ..., 3. wjewjerčki a ludžo jón rady jědža

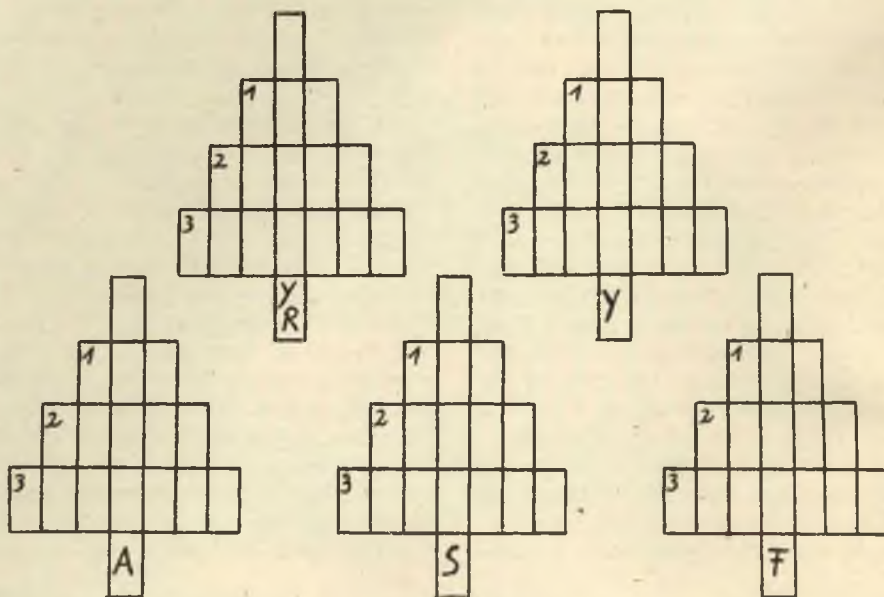
4. štomik: 1. zwěrjo z kałatej kožu, 2. hrib k jědži, 3. na hermankach so džěci rady z nim wjerća

5. štomik: 1. na nim sedži křižer, 2. w nim so štomy na deski rozrězaja, 3. z nim móžeš zawołać

Pismiki z wjerškow su wšě dele padnyli. Dyrbiće je sami do praweho štomika zapisać: J, J, M, P, W.

Wjele wjesela při hódaju!

T. M.

Wo lubosći

Lubosć – je lubosć. Hody su tohodla swjedenj lubowaceho Boha, kotryž je dał swojej lubosći dobyć nad každej mocu, tež nad swojej wšehomócnosću. – Bóh je so stał čłowjek a je tak do swěta njesl bohatstwo: dobyće lubosće. Nihdy hižo njemóžemy Bohej wotrjec to, štož wobhladujemy za swoju čłowjeskosć. Z narodom Jězusa Chrystusa je započala płaćić definicija: „Bóh je lubosć.“ Runje tohodla tež stej napisane, zo „Lubosć nihdy njezahinje“. Dobyće lubosće njeje wězo widjeć, ale můžemy do njeho wěrić. Wěra je wjeselo z Boha, kotrehož žiwjenje je lubosć.

Ernst Jüngel, Wot časa k časej

Namołwa

Koždy z nas je k pastoračiji namołwjeny. To njerěka, zo započnjemy nětk wuknyć hrónčka, zo bychmy za každužkuli přiležnosć na skladže dobre słowo měli. Tym najmjeńšim mjez našimi bratrami džens bibliske hrónčka njepomhaja. Prašeja a rozhladuja so, hač eksistuje hišće čłowjeskosć, přecelnosć a čłojska dobroćiwosć. Woni trjebaja, zo bychmy z nimi porěčeli, naše sobučućiwe pohladnjenje, přecelne słowo, kiž by jim prajilo: Ja wěm, zo sy mój bratr. Takle dyrbimy jim pomhać a na to myslić, zo w nuzy našich bratrow woła za našej lubosću a džakownosću Knjz Jězusa Chrystus.

Martin Niemöller

Wo třoch paduchach, kiž třihač dyrbjachu

Před wjele, wjele lětami, hdyž běchu du-by, džens hižo mócne a sylne, hišće małe špacěrkije, bě we Wessexu žiwy syn swobodneho bura, kiž rěkaše Hubert. Wón běše někak štyrnaće lět stary a znaty swojeje wotewrjenosće a wjesolosće a tež zmužitosće dla, na kotruž bě samo trochu hordy.

Jónu patoržicu pōsta jeho nan, dokelž ni-koho drugeho njeměješe, z wažnym na-dawkom do bliskeho, někotre mile zdale-neho městačka. Hubert jěchaše na ko-nju. Naležnosć traješe do pozdnjeje no-cy, doniž so skōnčnje njerozrisa. Hōlc wróci so do hospody, tam sedłowachu konja, a wón poda so na dompuć, kiž wjedžeše jeho do doła Blackmore, do plōdneje, tola trochu samotneje krajiny, kotruž překowachu hlinojte puće a křiwe kerčinjate ščežki. Tehdom bě wona tež hišće zdžěla z lěsom porosćena.

Běše něhdže wječor wokolo džewjećich, hdyž jěchaše na swoim koniku z mjenom Jerry pod dele wisacymi hałuzami. Přiměrjeny počasej spěwaše sej hodowny spěw, hdyž zaslyša nadobo pod štomami někajki ropot. Nětk so dopomni, zo měje-še tuta wokolina hubjene mjeno: Tu bě-chu pućowacych hižo nadróžni rubježni-cy nadpadnyli. Hubert hladaše na Jerrya a přeješe sej začichim, zo by barba jeho kožucha hinaša hač swětlošera byla, přetož wobrysy dušneho konja běchu sam-o w najhusćišim scinje jasnje spōznać. „To mi njewadži!“, zawoła po krótkim přemyslowanju. „Jerryowe nohi su tak spěšne, hač zo by rubježnik so mi bližić mōhl.“

„Hoho! Woprawdže?“ rjekny hluboki hlōs, a w samsnym wokomiku wali so z husćiny naprawo muž, druhi z kerćiny nalěwo, a třeci wuskoći zezady zdōnka někotre metry dale přědku.

Woni hrabnychu konja za wotežki, tor-hnychu Huberta ze sedla, a hačrunjež bi-ješe wón z rukomaj a nohomaj wokolo so, kaž so to za chrobleho kadlu sluša, přemōžichu jeho skōnčnje. Rubježnicy zwjazachu jemu ruce na chribjet a sputachu noze a tak čisnychu jeho do přirowa. Kaž mōžeše Hubert njejasnje spōznać, běchu mjezwoča mužow ze sa-zami namōrane. Woni so hnydom wotsa-lichu a wotwjedžeču konja z wotežkami. Ručež bě so Hubert trochu zhrabał, spōzna wón, zo mōhl swojej noze z tro-chu napinanjom wotputać; jeho ruce pak wostašej při wšěm přocowanju kruće zwjazanej. Wón njemōžeše potajkim ni-čo drugeho činić hač stanyć, ze zwjazana-maj rukomaj na chribjeće pěši dale hić a so nadžijeć, jej přez případ wuswobo-dzić. Wón wědžeše, zo njebě mōžno, tu-tu nōc pěši domoj přińić, wyše toho pod tajkimi wobstejnoscemi. Při wšěm džěše wón dale a po strōželach, kotrež bě nad-pad zawinil, so zabłudži. Najradšo by so

hač do switanja do sucheho lisća lehnyl a wotpočował, hdyž njeby pomyslił, kak strašnje je, při tak krutym zmjerzku bjez přikrywa wonka přenocować. Tuž běže-še wón přeco dale. Ruce běštej pot wu-walenej a wot rězaceho powjaza kaž mortweje, a wutroba jeho boleše, dokelž bě wboheho Jerrya zhubit, kiž njebě čas žiwjenja kopať, kusať abo hewak hrozne njepočinki pokazat. Tohodla so Hubert zwjeseli, hdyž widžeše zдалoka swěcu přez štomy swěćić. Na nju so měrješe a steješe bōrze před wulkim knježim hro-dom z nabočnymi křidłami, swistami a wěžemi; třěchi a wuhenje wuzběhowa-ču so ze svojimi wobrysami před hwěžkatym njebjom.

Wšitko bě čicho. Durje pak stejachu šě-roko wočinjene, a wottam padaše jasna swěca, kiž bě jeho přiwabiła. Wón zastu-pi a wuhlada wulku žurle, kiž bě jako jě-džernja wuhotowana a jasnje wobswět-lena. Scěny běchu zwjetša z čmowym drjewom zakryte a z rytwami, kamorowy-mi durjemi a ze zwučenej pychu tajkeho hroda wuhotowane. Štož pak jeho kedžbnosć najbōle putaše, bě dothe bli-do wosrjedz žurle, na kotrež bě bohata, hišće dospotnje njedōtknjena swjedžen-ska jědž nanošena. Dokoławokoło steja-ču stōlcy, a zdaše so, zo bě so něšto stało a hosćinu runje w tym wokomiku přetorhnyło, hdyž chcychu z jědžu zapo-čec.

Samo hdy by so Hubertej chcyło, tak nje-by w swoim nětčišim bjezpomocnym stawje dokonjať jěsć, chibazo by swoju hubu kaž kruwa abo swinjo do šklíčkow tykał. Najprjedy trjebaše pomoc, zo by so wuswobodził, a wón chcyše runje do hro-du dale hić, jako slyšeše chwatne stupy na terasy a potom słowje „Čintaj chě-tře!“, kiž bě samsny hluboki hlōs wustor-čil, kotryž bě slyšał, prjedy hač běchu je-ho z konja torhnyli. Wón měješe runje hišće chwile, pod blido zalězć, hdyž třo mužojo do jědžernje zastupichu. Hubert hladaše zespod wisacych kōnčkow ruba a zwěsći, zo běchu mjezwoča mužow ze sazami namōrane. Z tym běchu posled-nje dwěle wotstronjene, kiž bě mět, hač běchu woni samsni rubježnicy.

Prěni – tōn muž z hlubokim hlōsom – rje-kny: „Nětk pak chcemy so my chětre schować. Za chwilkú su wšitcy zaso tu. Tych smy krasnje zjebali, hdyž smy jich takle z hrodu wuwabili, njewěrnō?“

„Haj, ty sy runje tak rjejił kaž muž, kiž je w nuzy“, rjekny druhi.

„To klinčeše cyle prawje!“ zawoła třeci.

„Tola woni spěšnje dosć pytnu, zo bě to wopačny alarm. Los, hdže chcemy so schować? To dyrbi něšto być, hdžež bychmy mōhli dwě hodžinje abo tři wo-stać, doniž njejsu wšitcy do toža šli a wusnyli. Aha, nětk to wěm!

Pōjtaj sobu! Kaž sym slyšał, woćini so scěnowy kamor tam zady najhusćišo jō-nu za lěto. To je potajkim to, štož trjeba-my.“

Rěčnik džěše na koridor, kiž wjedžeše ze

žurle do hrodu. Hubert wulže trochu ze-spody blida a widžeše, zo steješe scěno-wy kamor na kōncu chōdby, jědžerni na-přečo. Paduši zalězechu do njeho a začinichu durje. Bjez dycha lěžeše Hubert doprědka, zo by něšto wjace wo wotpo-hladach paduchow zhonił. A hdyž so ka-morej bližeše, slyšeše, kak so mjelčo wo wšelakich rumnosćach rozmołwjach, w kotrychž běchu debjenki a slěborne graty a druge hōdnoćenki schowane, ko-trež chcychu woni po wšěm zdaću kra-dnyć.

Woni njeběchu hišće dotho schowani, hdyž běchu na terasy wonka wjesole hlo-sy knjenjow a knjezow slyšeć. Hubert po-mysli, zo njeđdže, zo so w hrodze lepić da, hewak bychu jeho hišće za čušlace-ho pakostnika měli. Tuž chwataše do jě-džernje wróco a z durjemi na terasu, hdžež stupi so do čmoweho rōžka, zwot-keł wšitko wobkedžbować mōžeše, bjez-toho zo bychu jeho widželi. Hnydom na to džěše cyle towarstwo nimo njeho a do hroda. Běchu to stary zemjan a jedna knjeni, wosom abo džewjeć mlōdych žo-now, runje telko mlōdych knjezow a wyše toho pol ducenta služownikow a služow-nicow. Pozdaču běchu wšitcy wobdylerjo hrodu wonka byli.

„A nětko, moji lubi, chcemy z našeje hosći-nu započec“, rjekny stary zemjan. „Ja njemōžu sej předstajić, što je to do rje-jeńcy być mōhlo. Hišće ženje w žiwjenju njejsym tak přeswědčeny był, zo so před mojimi chěžnymi durjemi čłowjek mori.“ Nětk powědachu tež knjenje, kak wu-strōžane su byli a zo běchu někajke zlostnistwo wočakowali a kak njebě tak ničo za tym tčalo.

Wočakńće jenož! pomysli Hubert při se-bi. Po chwilce dožiwiće hišće wjace hač jednu překwapjenku, wy rjane knjenje! Kaž so při rozmołwach wujewi, běchu mlōdži ludžo woženjeni synojo a wudate džowki stareju mandželskeju, a woni bě-ču džens přišli, zo bychu ze staršimaj patoržicu woswjećili.

Chěžne durje so zamknychu, a Hubert steješe wonka na terasy. Tohodla po-mysli, nětko je prawy wokomik, wo po-moc prosyć, a dokelž njemōžeše z ruko-maj klepać, započa z nohomaj porjadnje wo durje bić.

„Halo!“ zawoła služownik a woćini durje.

„Kajku haru da ty jow činiš?“

Wón hrabny Huberta za ramjo a čehnje-še jeho do jědžernje. „Tu je cuzy hōlčec, kiž je wo durje bił, Sir Simon!“

Wšitcy so wobročichu.

„Přiwjedz jeho sem!“ prikaza Sir Simon, prjedy přispomnjeny stary zemjan.

„Što sy wonka chcył, mōj syno?“

„Ow, jeho ruce stej tola na chribjeće zwjazanej“, zawoła jedna z knjenjow.

„Ach, tōn wbohi hōlc“, mēnješe druha.

Hubert započa hnydom wujasnić, zo bě-ču jeho rubježnicy na dompuću nad-padnyli a jemu konja rubili a zo běchu je-ho paduši w tutym bjezpomocnym stawje ležo wostajili.

„Ně, tajkele něšto!“ zawoła Sir Simon.
„Tuta stawizna je mi trochu podhladna“,
zawoła mlody knjez dwělujo.
„Podhladna, kak tomu?“ woprašá so Sir
Simon.

„Snano je wón sam paduch“, měnješe
jedna knjeni.

„Haj“, rjekny stara mać, „nětkole, hdyž
sej jeho bliže wobhladuju, zda so mi džiwi
a lózy napohlad měć.“

Hubert so začerwjeni z hańbu, a město
toho zo by swoju podawiznu dale powě-
dał, zo su so rubjeźnicy w hrodže scho-
wali, mjelčeše zasakle a bě poč rozsu-
dženy, zo bychu woni hrožacy strach
sami dožiwili.

„Wotputajće jeho!“ zawoła Sir Simon.
„Dokelž je patoržica, chcemy z nim derje
měnić. Pój jow, mój hólče, a sydn so na
swobodny stólčik na kóncu blida a daj sej
slodžeć. Hdyž sy so najědł, chcemy two-
je dožiwjenje ze wšěmi podrobnosćemi
hišće raz slyšeć.“

Ze swjedženjom so pokročowaše. Hub-
bert, kiž njebě wjace sputany, wjeseleše
so sobu swječić. Čim wjace woni jědža-
chu a pijachu, čim wjeselši buchu wšitcy.
Wino běžeše bohaće, ščěpki palachu so
w kaminje, knjenje smějachu so nad po-
dawiznami, kiž knjezojo powědachu,
skrótka, wšitko wotměwaše so tak wjese-
le a wótrě, kajkaž móžeše patoržicu
w starych złotych časach jenož być.

Hačrunjež Hubert zranjeny bě, dokelž
běchu na jeho sprawnosći dwělowali,
njemóžeše zadžewać, zo bu jemu při tu-
tej dobrej naledže, při pisanim žiwjenju
a při powšitkownej wjesolosci na čěle
a duši ćopło wokoło wutroby. Skónčnje
směješe so runje tak wjesoly nad žortami
a žortniwymi wotmolwami kaž stary Sir
Simon. Jako bě hosćina nimale skónče-
na, rjekny jedyn ze synow, kiž bě po mu-
skim wašnju tehdomnišeho lětstotka tro-
chu wjele wina wupil, Hubertej:

„A kak je z tobu, mój hólče? Móžeš ty
šćipku tobaka znjesć?“ A wón poskići je-
mu tobakowu tyzu, kajkež běchu tehdom
w cyłym kraju w modže.

„Haj, džakuju so“, praji Hubert a wza sej
šćipku.

„Powědaj knjenjam, šťo sy a zwotkel sy
a šťo móžeš“, pokročowaše mlody muž
a klepny Hubertej na ramjo.

„Rady“, wotmołwi naš mlody rjek, zruna
so a mysleše sej, zo budže najlěpše, ćel-
ca za roze přimnyć. „Sym wokoło ćahacy
kuzlar!“

„To tola móžno njeje!“

„Šťo da hišće?“

„Móžeš ty duchi wobpřisahać, mały ku-
zlarjo?“

„Ja móžu wichor do scěnoweho kamora
kuzlać“, znapřećiwi Hubert.

„Haha“, směješe so stary baron
a šudrowaše sej ruce. „Tutón kuzlarski
kusk dyrbymy widžeć! A knjenje njesmě-
dža hišće woteńć. Hej, wostańće, tu mó-
žeće něšto widžeć!“

„Nadžijomnje njebudže to ničo strašne-
ho?“ woprašá so stara knjeni.

Hubert stany. „Dajće mi prošu swoju to-
bakowu tyzu“, rjekny wón mlodemu mu-
žej, kiž bě jeho za nós wodzić chcył. „A
nětk“, pokročowaše wón, „přińdźće za
mnu wšitcy, ale cyle mjelčo! Jelizo ně-
chtó z was řeči, zlama so kuzlo.“

Woni slubichu poslušni być. Hubert džě-
še na koridor, wuzu so črije a džěše na
palcach hać před durje scěnoweho ka-
mora. Swjedženska towaršnosć džěše
mjelčo za nim. Nětk staji Hubert stólčik
před durje, stupi so na njón a bě nětk tak
wulki kaž kamor. Potom wusypa wón –
hišće přeco mjelčo – cyty šćipaty tobak
z tyzy na hornju kromu kamora a duješe
mócnje a krótko proch přez škalobu do
kamora. Z pozběhnjenym porstom přika-
za towaršnosći mjelčeć.

„Mój božo, šťo da je to?“ woprašá so sta-
ra knjeni po chwilce.

Nutřka w kamorje chcyše něchtó pozda-
cu třichanje potłóćić.

Hubert zběhny zaso porst.

„Kak džiwno“, šepťaše Sir Simon. „To
pak je zajimawe.“

Hubert wuži tutón wokomik, zo by mjelčo
ryhel před durje sunyl. „Wjace šćipateho
tobaka“, šepťaše wón.

„Wjace tobaka“, šepťaše Sir Simon.

Dwaj knjezaj abo tři podachu swoje to-
bakowe tyzy. A zaso duješe so jich wob-
sah přez hornju škalobu, a zaso bě tři-
chanje slyšeć, kotraž tónkróć mjenje po-
tłóćene klinčeše hać přenje – a potom
hišće jedne, kiž bě tak wótrě, jako by
chcyło wozjewić, zo njeda so pod žanymi
wobstajnosćemi podusyć. Skónčnje za-
klinča prawy třichanski koncert.

„Wulkotnje! Wulkotnje za tajkeho pa-
choła!“ zawoła Sir Simon. „Mje tutón trik,
takle hłos změníć, nimoměry zajimuje.
Praja tomu, z brjuchom řečeć, kaž so mi
zda.“

„Hišće wjace šćipateho tobaka“, rjekny
Hubert.

„Hišće wjace šćipateho tobaka“, přikaza
Sir Simon, a Sir Simonowy služownik
přinješe hišće cyłu tyzu najlěpšeho šoti-
skeho šćipateho tobaka.

Zaso nasypa Hubert hornju kromu ka-
mora a zaso duješe wón jón do kamora.
A skónčnje hišće jónu, tak zo cyty wob-
sah tyzy do njeho zadu. Na wichor nje-
přestawacych třichakow so džiwnje slu-
chaše: Wón jednorje njeprästa. Jako by-
chu wětrik, dešćik a morjo mjez sobu jako
orkan wojowali.

„Mi so zda, zo su mužojo w kamorje a zo
to scyła žadyn kuzlarski čink njeje“, za-
woła Sir Simon, kotremuž poněćim wěr-
nosć switaše.

„To trjechi“, praji Hubert. „Woni přińdže-
chu do hrodu, zo bychu jón wurubili, a to
su samsni paduši, kotřiž mi konja kradny-
chu.“

Třichanje přeńdže do stonanja. Jedyn
z paduchow zastyša Hubertowy hłos
a wołaše:

„Smilnosć, smilnosć! Pušćće nas won!“

„Hdže je mój kón?“ zawoła Hubert.

„We hlubokim puću za Shortsowej ši-

bjencu je za šťom přiwjazany. Smilnosć,
smilnosć! Pušćće nas won, hewak so za-
dusymy.“

Wšitcy hodowni hosćo pytnychu nětk, zo
njebě to hižo hra, ale hórka wěrnosć. Wo-
ni wobronichu so ze třělbami a kijemi.
Wšitcy služownicy so zawołaču, a woni
dyrbjachu so před kamorom nastupić. Na
znamajo wotsuny Hubert ryhel a stupi so
přihotowany do boja. Tola rubjeźnicy nje-
myslachu ani na bój: Woni čapachu w ka-
morowym rózku a hrabachu za dychom.
Na wobaranje ani njemyslachu, a po tym
zo běchu sputani, zawrěchu jich hać do
přichodneho ranja do chlěwa.

Hubert powědaše nětk towaršnosći kónco
swojeje stawizny a bu za skićenu pomoc
z džakom posypány. Sir Simon prošese
jeho jara, zo by přez nóc wostał, a poskići
jemu najrjejšu hóstnu stwu hroda, hdžež
běšťaj kralowna Hilžbjeta a kral Charles
bydliloj, hdyž běšťaj po kraju pućowaloj.
Hubert pak to wotpokaza, dokelž chcyše
radšo swogjeho konja Jerrya pytać a so
přeswědčić, hać běchu paduši wěrnosć
prajili.

Někotři hosćo přewodžachu Huberta na
městno za šibjeńcu, hdžež bě po wupra-
jenju paduchow Jerry schowany. Hdyž
běchu šibjenčnu hórku docpěli a do hlu-
bokeho puća hladachu, steješe tam wo-
prawdže kón cyle njezranjeny a měrný.
Hdyž wón Huberta wuhlada, zarjehota
wjesele, a Hubertowa radosć, jeho zaso
měć, njeznaješe hranicy. Wón zalěze na
konja, wupřa svojim přećelam dobru nóc
a kolsaše do směra, kiž běchu jemu po-
kazali. Rano wokoto štyrjoch dojěcha
Hubert njepoškozěny domoj.

*

Šťo znaje Annu Wackwitz?

Před někotrymi měsacami zhonich, zo je
nimo sotry Fridy Wjelic hišće druha žona
z našeje wokoliny jako misionarka
w Chinje pobyła. Prócowach so wo mate-
rial a nětko móžu tu přenje wuslědky
předpołožiť. Je to nekrolog na Annu
Wackwitz, kotryž so w Heiligengrabe na-
maka. Džakuju so na tutym městnje wšit-
kim, kiž su so prócowali, mi tutón doku-
ment přistupnić, a přeju sej, zo bychu tež
druzy, kotřiž su Annu Wackwitz znali,
něšto napisali.

S. Albert

*

Woni přińdu z wjesoloscú a noša swoje snopy

Ps. 126,6

Tute hrono stajimy nad dokonjane žiwje-
nje našeje lubeje sotry

Anny Wackwitz,

kotraž 19. meje wo počnocy do krasnosće
zastupi. 92 lět bě žiwa, a jako před dwě-
maj dnjomaj jeje narodniny swjećachmy,
bě wona drje słaba, njemóžeše pak dosć

Knjeza chwalić, a bě přeco zaso pola svojich Miaos, hórského luda w Chinje. W l. 1909 přinǵže wona k nam jako wudowa a dožiwi džiw Chrystusowego byća a sta so tak zbožowne džěćo Bože. Wona přinjese tutón hłós do misionstwa a poda so potom w l. 1912 ze sotru Johannu Rabe, Margaretu Welzel a Friedu Paul do Chiny. Wone pućowachu přez Sibirsku, štož bě jara wobćežne. Tež zažiwjenje w cuzym kraju njebě jednore. Cyle wěsće pak namaka wona někotružkuli dušu we wěčnosti, kotruž je ke Knjezej dowjedła. Hdyž so potom w l. 1920 do domizny wróći, móžese wona nam hišće wjele dobrych službow wopokazać. W Grünbachu džětaše wona jako wosadna sotra, a jedna, kiž bě pola njeje w młodzinskim zwjazku, pisa: „Přez nju sym ke Knjezej přišla. Jej mam so wjele džakować, a wona je hać naposledk moja dowěrnica byla. Přez jeje chutne hodžiny, kotrež nam podawaše, buch přeco bohaće žohnowana. Ja bych jej při rowje přiwołała: Wučerjo budžeja so blyšćić kaž njebjeska swěca. Tehdom bě wona rjana, zróstna sotra, a nětkole hinješe, ale zrała za wěćnosć.“

W Pr. Rosengarth nawjedowaše sotra Anna starcownju, a sotry, kotrež z njej tam džětachu, mějachu ju wšitke jara rady. Kelko wopytachu ju w jeje stwičce, zo bychy so wołožili, dokelž wědzachu, zo modlaca wutroba jich ćežu sobu ponjese.

Tež jeje přiwuzni móhli rozprawjeć, kak wona jich, dołhož móžeše, wopytowaše a so swěrnje za nich modleše. Kajki zastup změje wona do krasnosće! Stoip je so nam wzaľ, što pak jón naru-na?

Za swój pohrjeb je sotra Anna wšitko sama planowała a prošeše knjeza fararja, ničo wo jeje žiwjenju njeprajíc, ale jenož smilnosť chwalić, kotraž je ju přewo-džala. Eph. 2,8,9: „Přetož z hnady sće wumóženi přez wěru, a to njeje z was: Boži dar to je, nic ze skutkow, zo njeby so ničo chwalił.“ Knjez farar praji mjez druhim: „Hnadu chwalić móže jenož, štož je spóznał, wot sebje njemóžu ničo přinjeseć.“ Přeco zaso praji wona, hdyž ju wopytachu: „Kak so dže? Za čo móžu so džakować? Što bych móhla ja na modlacu wutrobu wzać?“ Přeco zaso wona Boha toho Knjeza chwaleše. Druhdy nasta zacišć, zo widži wona hižo to, štož móže nětkole widžeć. Že nje njeskoržeše na swoju slabosć. Nětkole chwali wona Knjeza bjez slabosće čěta.

Tak dyrbymy my Knjeza chwalić a so jemu džakować za žiwjenje našeje sotry Anny, kotruž je WÓN nam telko službnych lět k pomocy dał. Na kóncu spěwachmy hišće kěrluš: „Hwězda, na kotruž zhladuju . . . wšitko, Knježe, sy ty!“ Strowimy z tym tež wšitkich lubych přiwuznych a přecelow, kotřiž njemóžachu na pohrjeb přijěć, kotřiž pak su nam pi-

sali a dary pósłali, za čož so jara lubje džakujemy.

W Knjezu zwjazana strowi Was, moje lube sotry,

Waša sotra Elisa

Heiligengrabe w juniju 1972

*

Kubłanski dzeń za žony dnja 29. septembra 1991

Kaž kóžde lěto tak so tež lětsa žony na dnju swj. Michała w Budyšinje w Michalskej cyrkwi zeńdžechu. Hromadže z wosadu swjećachmy Božu službu, w kotrež knjez superintendent Albert předowaše.

Po Božej službje spěwaše knjez kantor Baumann ze žonami, kotrež běchu přišli z Michalskeje wosady, z Njeswaćidla, Hrodzišća, Kotec, Hodžija, Wósporka, Mateho Wjelkowa a z Rakec, wjacore kanony. To je hižo z dobrej tradiciju.

Hrono za lěto 1991, kotrež namakamy pola profeta Jezaja 40,31: „Ale kotřiž na toho Knjeza čakaju, dostanu nowu móc“ a kanon „Štož so Bohu dowěri, wróćo njehlada“ běštej zaklad rozpominanja knjeni Claus a knjeni Rissmann, kotrež běštej z Schellerhaua a Dippoldiswaldy do Budyšina dojeťoj. A tu někotre myslički z přednoška:

– Slowo profeta bě tróšt za israelski lud, kotryž bě zdaleny wot domizny w jatbje a žarowaše wo dom, wo domiznu a templ.

*

Schadžowanje krajneje synody wot 4. do 8. oktobra 1991

Nazymske schadžowanje synody započła so z pobožnoscu w Božim domje cyrkwy třoch kralow, kotraž bu hakle tydzeń do toho poswećena. Tuchwilu zatwarja Budyska firma Eule hišće byrgle. Wołtar wot Thomae je zaroštowany, a cyłkowne wobnowjenje budže hišće chwilu trać. Cyrkwinska rumnosť je swěta a žane zymne ławki tam njesteja, ale polstrowane stólcy. Z Dróhi jednoty móžeš do njeje widžeć, přetož wulke škleńćane durje zmóžnja pohlad. Wustajejcy w předrumnosći přiwabja wjele ludźi a hnuja do přemyslowanja.

Tute krótko rozpominanje njesluša bjezposrědnje do synodalneho džěta, ale chcú čitarjam Pomhaj Bóh cyrkej třoch kralow ze swojimi problemami trochu zblizić. Na kóždy pad so při wopyće w Drježdžanach zadani, sej ju wobhladać. Ja sam sym tutu rozpadanku w l. 1978 přeni króć widzał, a tehdom dyrbjachmy wo nowotwarje rozsudić. W synodže běchu optimisća, ale tež skeptikarjo. Džens widži to kóždy z hinašimaj woćomaj a wjeseli so na poradže-

Knježe Chrysoće, kak džiwapoľna je twaja lubosć k nam. – Prosimy će za wšitke wopory přirodnych katastrofow a njezbožow, za ludźi bjez domizny a bjez nadžije. Daj, zo bychy to dostali, štož trjebaja.

*

– Njehladajmy wróćo kaž žona Lota! Bóh chce nas k wěćnemu žiwjenju wjesć.

– Lud njesedžeše njedžěławy při Baby-lonskich rěkach.

– Pola Lukaša čitamy: „Žadyn, kotryž swojej ruce k pluhej přiłoži a wohlada so nazady, njeje derje přihotowany na kralestwo Bože.“

– A Luther nam přiwoła: „Spěwaj a džěłaj!“

– Hrono pak tež k nam řeči wo zańdženych 40 lětach, wo kubljanju k ateizměj a wo času, hdyž bě čłowjek na městno Boha sadženy, hdyž mamy džensa napřećiwnosć mjez bohatstwom a chudobu na cyłym swěće.

Dowěrmj so Bohu!

Popołdnju slyšachmy wo žiwjenju Pawoła Gerhardta, kotryž je nam telko rjaných kěrlušow daril. Jeho znaty spěw „Pój, wutroba, a wjesel so“ spěwachmy a wobhladachmy sej tekstěj wotpowědne krasne wobrazy.

Džakowni za wšitko, štož běchmy slyšeli, a za dobre pohosćenje na Michalskej farje wróćichmy so domoj.

M. H.

*

ny skutk z pjenježnej podpěru zapada. To njech so tež njezamjelči. Ze srědkami krajneje cyrkwy njeby so z twarom 1980 započec móhlo, to bě jenož z waluta-srědkami móžne. Tak to stat NDR chcyše.

Džělo synody započła we wuběrkach. To je zaběra w skupinach ze zapodaćemi, z přichodnymi wuradžowanjami k specielnym nadawkam kóždeho wuběrka. To je, jeli chcemy tomu tak prajić, njezjawne drobne džělo.

Na zjawnym wuradžowanju sobotu, 5. oktobra, poda naš krajny biskop, dr. Johannes Hempel, rozprawu cyrkwinskeho wjednistwa, kotrehož předsyda wón po swojim zastojnstwje a po wustawje krajneje cyrkwy je. Rozprawa steješe pod heslom

Rozhlad při switanju.

Naš biskop chcyše z tutym heslom rjec, zo widžimy jako cyrkej w přewroće hišće wjele w soćnje, ale po switanju schadža džěta, hdyž je wšitko swětlěše a přewidniše. Při tutym mamy jako cyrkej, kóždy na swojim městnje, za towaršnosť skutkować. Na našu cyrkej přińdu nowe nawdawk. Cyrkwinske džělo budže zjawniše a trjeba tohodla nowe ideje. Mnozy su sej přewróć poslednjeju dweju lět hi-

nak představili. Tute problémy dyrbimy přewynyc, štož so nam tež poradzi, měnješe biskop. Druhe cyrkwe na př. we wuchodnej Europje maja so při tym wjele češo. Biskop wupraji za přichod nadžiju – štož přewinjenje zařdzenosće njewuzamkne –, zo wostanjemy čłowjeska cyrkej a při tym budže naš stary a nowy nadawk, ewangelij připowědač. Farar Schlegel poda jako načolnik Wonkowneho misionstwa w Lipsku synodze rozprawy z přemyslowanjom wo strukturje misionstwa w cyklu a we wosebitym wo možnostach džěławosće Lipsčanskeho misionstwa, kiž su so pod nowymi wuměnjenjemi w pozitiwnym zmysle přeměnili. Čěžišća Lipsčanskeho misionstwa su Indiska, Nowa Guinea a Tansania.

Z rozprawy cyrkwinskeho krajneho zarjada podam jenož dwaj dypkaj: Liči so z tym, zo budže so za wobnowjenje cyrkwinskih twarjenjow něhdže 1,2 miliardze hriwnow trjebač, z tutech 150 milionow jenož za najnužniše předewzaća. Cyle nuznje trjeba cyrkej twarskich dohladowarjow, kotřiž su zamołwiči za twarske přihoty a jich realizaciju. Tohodla wobzamkny synoda, jich ličbu wotnětka wosom na 16 zwyżić. Hdy bych so tute nadawki inženjerskim běrowam přepodali, bych pjeć do wosom króć wyše kóšty nastali (10 % twarskeje sumy).

W rozprawje pokaza so hišće raz na škit cyrkwinskeho wumělstwa, přetož přiběraja zadobycá do cyrkwjow a farow. Trěbne džěto synody je, so zaběrač z pjenjzami našeje cyrkwe. Hospodarske zakončjenje za l. 1990 so wobkrući, a cyrkwinski krajny zarjad předpožiči hospodarski plan za l. 1992 we wysokosći 213 milionow. Tuta za nas wysoka suma pochadza wot wyšich kóštow za personal, a to je 96 milionow. Cyłkownje podpěruja nas naše sotrowske cyrkwe ze zapada ze 134 milionami. Wot sakskeho kraja dostanjemy na zakładze starych prawow 29 milionow, a hišće jónu 29 milionow wočakuje so wot cyrkwinskih dawkow.

Mzda cyrkwinskih sobudžělačerjow a fararjow zwyżi so 1. julija na 50 % zapadnych mzdow. 1. oktobra wobzamkny so zwyżjenje mzdow na 60 %, štož wopodstatni so z powyšěnjom wotnawjenskich pjenjz. To pak běše tež žadanje zjawnych poslužbow. Dokelž so w cyrkwi princip runosće wobchowca, potajkim samsny mzdowy niwow za wšitkich sobudžělačerjow, njemóžachu so tute 60 % woberć.

Starosću so, hdyž pomyslu na tutu hobersku sumu a kak ma so wona w přichodze zwyżěć, přetož zapadne cyrkwe budžeja jenož w přichodnych lětach pomhač.

W dalšim zaběrachmy so z nabožinu w šulach a z dušepastyrstwow pola 5 000 wojakow w Sakskej. Tute ma so nimopowołansce přewjesć. Dale dopo-

ruči synoda cyrkwinskih sobudžělačerjow, so na Stasi-zařdzenosć přepruwowač dač. Diskusija wjedžeše so tež wo problematice bjezdžělnosće, za kotruž krajna cyrkej 100 000 hr k dispoziciji staji. Džěto z wukrajnikami podpěruje cyrkej z 250 000 hr.

Hosćej našeje synody, fararjej Broskemu, rozbiču w nocy wot 4. na 5. oktobra škleńcy jeho awta. Wohańbjacy to wuraz hidy přečiwo wukrajnikom.

Na kóncu hišće pohlad do zařdzenosće: Při rumowanju našeho farskeho doma w Budyšinku namakach čiščane protokole krajnej synody z l. 1911. Ste-nografojo běchu wšitko, štož so praji, po

słowje napisali. W Sakskej bě tehdom 1 285 ewangelskich cyrkwjow, a ličba cyrkwinskih sobustawow stupi wot l. 1906 do 1911 wo 900 000. Synodalni dóstachu na džeń 12 hr dnjoweho pjenjeza a bjezplatnu jězbu ze železnicu. Synodalni runachu so nimale zapóslancam krajneho sejma. Sudžo po mjenach a titulach, njebychu to tehdomniši synodalni trjeba měli. Naš nan njeje w l. 1911 za mēšac wjace hač 12 hr zaslužil. To běše w l. 1991 – kralowska Sakska.

Kurt Latka
serbski synodalny

*

Jan Bogumił Fabricius (1681–1741)

Před 250 lětami je Fabricius w Choćebuzu wumřěl. My Serbja spominamy z džakownosću na tutoho horliwego přocowarja wo serbstwo w Delnej Łužicy. W lěće 1709 wuda Nowy testament w delnjoserbskej rěči, potajkim jenož tři lěta po Michała Frenclowym wudaču hornjoserbskeho Noweho zakonja. Z Fabriciusoweho předślowa k Nowemu testamentu zhonimy, zo je hižom wšelke přeložki bibliškich tekstow nadešoł. Wón je je swěru přehladač a přirunowač. Při swojim korigowanju je džiwiał na tehdyše teologiske wuslědki a je so zložowač na „zakładnu“ rěč, z čimž je wěsće mēnjena grjekščina. Cyła delnjoserbska

biblija, do kotrejež bu přiwzaty Fabriciusowy Nowy testament, je hakle wušła w lěće 1868.

Fabricius narodži so 1681 na tamnym boku Wódry w džensnišej Pólskej. Hač bě wón Němc abo Polak, njeje dowuslědžene. Wón studowaše teologiju w Gießenje a w Halle, hdžež nawjaza wuske styki z pietistami. Wón nawukny delnjoserbsku rěč dosć derje. Z Halle pošlachu jemu mlodych teologow, zo by jich rozwučowač w serbščinje. Najprjedy bě za fararja w Korjenju, pozdžišo w Pincnju a naposledk za superintendenta w Choćebuzu. Horliwje a woporniwe zastupowaše před cyrkwinskej a statnej wyšnoću prawa serbskeho luda.

G. W.

*

Wolfgang Amadeus Mozart

Myslički k jeho 200. narodninam
5. decembra

Wolfgang Amadeus Mozart narodži so 27. januara 1756 w Salzburgu. Hižo zahe spóznachu jeho hudžbnu wobdarjenosć. Nan Leopold bě za njeho kruty wučer a wuwučowaše jeho na klawěrje a na wiolinje. Hižo z pjeć lětami pučowaše po europskich krajach a sławješe so na wjerchowskich dworach jako nimoměry wobdarjene džěčo. Na koncertach hraješe zwjetša swoje kompozicije. Z teje přičiny je tež wulku ličbu kompozicijow zawostajil: 90 džětow za cyrkwinske wužiwanje, potajkim misy a hudžbu za nyšpory; 20 džiwadłowych džětow: opery, spěwohry; koncerty za solowe instrumenty z orchestrom: 50 sinfonijow a mnoho drugeho. Za byrgle njeje telko komponowač. Nimo dweju fantazijow w f-Moll je jenož krótshe kruchi za tutón instrument zawostajil.

Wšitke jeho kompozicije je w l. 1862 L. von Köchel čislowač, je to tak mjenowaný Köchelowy zapisk (KV). Jeho poslednje džěto ma čislo 626 a je to njedokónčeny rekwiem. Jeho přečel Süßmayr dokónči tute džěto. Nimo Haydna a Beetho-

vena sluša Mozart k Wienskim klasikarjam. Tutón stil je přewidny, rozumliwy a ludowy. Lud ma jeho hudžbu rady, a žadny student hudžby njemóže jeho woberć. Karl Bart je w knize wo Mozarće jako wot Boha žohnowanym čłowjeku rěčač. Přez daloce pučowanja, wjele komponowanja a lochke žiwjenje zemřě wón chudy a jara zahe.

Do džensnišeho njeje Mozartowa hudžba na wuprajiwosći zhubila a wobohača naše žiwjenje a zwjeseluje wutroby.

C. B.

Wolfgang Amadeus Mozart

Korla A. Fiedler
Postrow Božeje nocy

*O swjata nóc! so zaso číše bližiš
nětk swětej z jandželskimi křidlami.
Budž džaknje powitana z psalmami,
zo Božu miłosć znowa k zemi nižiš.*

*Ty zbóžnu radosć dušam
z njebj a čéčeš,
je z bethlehemskim swětlom
wohrěwaš.*

*Ty w hrodach, w hětach
lubosć wusywaš
a palmy měra čłowjeskim
džěcom plečeš.*

*Haj njebj nad zemju ty wotamkuješ,
zo nad njej klinča hymny jandželske:
nas chorych hojiš,
z tróštom wokřewješ.*

*Duž, swědko njeskónčneje
hnady, witaj!
Nam, hwězda salemska,
swěć do duše*

*a žohnowana hodownička switaj!
Z Łužičana 1867*

*

T. Malinkowa
**Slepjanska wosada
w zańženym lěstotku**

(pokročowanje)

4. Ludowa kultura – naložki

Džakowano pilnym zběraćelam kaž J. A. Smolerkej, f. Handrikej, gmejskemu předstejićerkej Hantšo-Hanej, Hanzej Šymkej a druhim je so nam wuchował material wo jara bohatej Slepjanskej kulturje. Woni zapisowachu kěrluški, powěsće a bajki, wopisowachu wobradny při wažnych podawkach čłowjeskeho žiwjenja kaž při narodže, kwasu a smjerći a zestajichu přehlad wo naložkach w běhu lěta. Z poslednišeho njech je tu skromna pokazka podata: K Nowemu lětu pječechu so nowolětka a dachu so skotej, zo by wón cyle lěto plódný byl. W póstniskim času młodži hólcy camrowachu, chodžo z hudźbu přewodženi po prošnju po wsy, a wječor běchu reje. Holcy schadźowachu so w zymje k přazam, hdžež sej baje powědachu a pod nawodom kantorkow wjele serbskich spěwow spěwachu.

Wosebje bohate běchu naložki wokoło jutrow. To so molowachu jutrowne jejka a so mótkam darichu, z jutrownymi jejkami džěći kaž dorosćeni na nawsy walowachu. W jutrownej nocy so wot 24 hodž. hač do ranja ze wšěmi zwonami zwonješe. W samsnym času chodžachu młode holcy jutrowne kěrluše spěwajo po wsy. Rano džěše so po jutrownu wodu, z kotrejež so ludžo a skót pokrjepichu, zo bychu strowe wostali. Na Walporu měješe so kóždy před chođjtami na kedźbu brać, kotrež so w tu tej nocy na krušwinje pola Rowneho

zhromadźowachu. Z třomi křižikami, kiž na swoje durje namolowachu, so ludžo před nimi škitachu.

Tež meja so w Slepjanskich wsach staješe, tola nic we Walpornej nocy, ale přeco swjatki. Džeń mejemjetanja bě kruće postajeny na swj. Jana 24. junija. Patoržica měješe wjele předpismow, na př. měješe so k wobjeddu džewječora jěđ dawać. Na dworje so rječaz do kola položi, a w nim so kokošam pica da, zo bychu jejka stajnje doma njesli. Ze słomu, na kotrejež běchu hodowne tykancy wustudnyli, so sadowe štomy wobwjazachu, zo bychu dobre žně přinjesli.

Na „stare lěto“, kaž so silwester mjeno waše, chodžeše so po wsy na „sluchanje“. Po tym, štož při tym slyšachu, so sudžeše na podawki přichodneho lěta (na př.: Hdyž wowcy klinkotaja, budže plódné lěto. Hdyž so spěwa, budže wulka mrěta atd.).

Hdyž so wo Slepjanskej ludowej kulturje reči, dyrbi so znajmjeńša naspomnić tež swojorazna hudźbna tradicija tuteje

*

**Myslički k serbskim Božim
službam w Janskej cyrkwi
we Wojerecach**

Jako džěćo a młodostny, potajkim w 40. a 50. lětach, dožiwich wopyt serbskich Božich službow jako něšto cyle normalne, w 60. lětach bě to něšto wosebite a potom wone někak 20 lět w našej wosadže scyla wjace njeběchu. K Janskej wosadže njesluša jenož Wojerowske stare město, ale tež jednaće wjeskow, kotrež móhli znajmjeńša wot jich zakladneje substancy „serbske“ mjenować. W kóždej z tutej wjeskow je wjetša ličba staršich křesćanow, kotřiž serbsćinu wobknježa.

Wot tutoho zwěsćenja wotwodžuje so prašenje – čehodla njebě jich wjace, kotřiž namakachu njeđzeli, 13. oktobra 1991, puć k serbskim žnjowodžaknym kemšam z Božim wotkazanjom? Je polsta wjele abo malo? Ja znajmjeńša běch zrudny, zo jich wjace njebě. Wězo, ličba kemšerjow je wot přenjeho pospyta w Židzinom před něhdže dwěmaj lětomaj přez Čisk a nětk druhi raz we Wojerecach pomału stupala. Farar Jan Lazar běše tón, kiž přenje tři Bože služby organizowaše a přewjedže. Přizamkny so kofejpiće, rozmołwa, čitanje, a nětk hižo druhi raz postara so Němsko-Serbske ludowe dźiwadlo z předstajenjom wo hódne zakončenje. Próca zarjadowarjow tutej kemšow na 20. njeđzeli po swjatej Trojicy, knjeza superintendenta Vogela, jeho pomocnikow wot cyrkwinskeho předstejićerstwa a předewšěm knjeza superintendenta Alberta z Budyšina, kiž kemše w serbskej reči swjećeše, by sej wjace wobdžělnikow zaslužila.

Předowanje wo bohatym burje, kiž da swoje bróžnje powjetšić a so nad boha-

kónčiny. Jeje charakteristikum drje je dołhe, čahate spěwanje, přewodžene wot dudow. Slepjanscy hercy běchu hižo na kóncu zašleho lěstotka znać přez mjezy swojeje wosady; woni wustupowachu na swjedženjach serbskich towarstwow w Budyskim kraju kaž tež na wulkej Narodopisnej wustajeńcy 1896 w Drježdžanach.

Pokazać dyrbi so tež na bohatstwo Slepjanskeje žonjaceje drasty. Tež wona so přeni króć w zjawnosći prezentowaše na Drježdžanskej wustajeńcy 1896.

Slepjanska ludowa kultura je – nimo serbskeje katolskeje – so najdlěje w tajkej wobšěrnosći žiwa zdžeržala. Příkladna za to so hižo přědku mjenowaše: Hola hakle pozdže nowočasnemu duchej zastup dowoli do svojich wsow. Džensa je wobohaćenje za serbsku kulturu, zo Slepjanski folklorny ansambl tradicije swojeje kónčiny pěstuje a w kraju a wukraju předstaja.

(Pokročowanje slěduje.)

*

tymi žnjemi wjeseli, ale zabudže so džakować, dokoł wšo za swoju zasluzbu ma a přewidzi, zo wšitko z Božeje smilneje ruki přińdže – hodžeše so jara derje do našeho wot pjeněz diktowaneho časa. Wot časa, w kotrymž wbohi čłowski bratr pódla nas so jenož njeprěwidzi, ale jako konkurent a z hidu so wobhladuje – město toho zo bychmy jemu wot nadbytku, kiž při wšěm mamy, něšto wotedali. Při slědowacym kofejpiću w Lutherowym domje wjedžeču so mnohe dobre rozmołwy. Knjez superintendent Albert informowaše přítomnych wo zajimawych podawkach a zarjadowanjach w serbskim ewangelskim cyrkwiniskim žiwjenju. Zhromadne spěwanje ludowych spěwow zbudži někotružkuli rjanu dopomnjenku na młode lěta a wobradži wšěm wjesele. Wjeršk kofejpića bě dźiwadlowe předstajenje „Křižerjo“, zahrate wot hižo mjenowaneho dźiwadla. Bohaty přiklesk jako znamjo spokojnosće a džaka pokaza, zo bě so hra přítomnym lubila.

Ja wróću so k swojemu prašenju – čehodla njebě jich wjace přišo? Kwalita dotalnych poradženych popołdnjow njemůže přičina za to być. Što pak potom? Bě to pobrachowaca dokładnosć při přeprošenju? Abo powšitkowny pobrachowacy zajim? Abo su so we wjeskach wokoło Wojerec wjace ludži wot swojeje serbskeje maćeršćiny zdalili, hač chcemy to zawěrnó měć?

Po mojim mēnjenju su za to najwšelakoriše přičiny, a te wote mnje mjenowane su „mjez druhim“ tež. Što dyrbymy činić? Přede wšěm njetyknyć hłowu do pška. My dyrbjeli z lubosću a starosću namakane a nowe puće hić, kiž su kmanne, zasypanu lubosć k našej maćeršćinje zbudzić. Předewšěm pak tutu lubosć na našu młodžinu přenjesć. Je to za-

wěšće čežki nadawk, hdyž pomyslymy na wubuchi hidy w našim wokrjesnym měsće. Nadawk, za kotryž w modlitwje wo Bože žohnowanje prosyć dyrbjeli.

Jan Kasper

*

Wutřihanka delnjoserbskeho wuměłca Fryca Kitlarja

*

Přispomnjenčko

W léce 1926 su so we tužiskim džělu sakskeje cyrkwy přeni raz superintendentury založili. Z tym skónči so wosebity status za wosady sakskeje cyrkwy we Łužicy.

Mi předleži porjad Božeje služby, kotraž je so dnja 17. oktobra 1926 w Lubiju wotměta, a to składnostnje zarjadowanja noweje sakskeje cyrkwinskeje wustawy a založenja Lubijskeje superintendentury. Z tuteho porjada hodži so wučitać, zo je knjz Thomas na byrglach hrał a kantor Teich cyrkwinski chór nawjedował. Hudźbny mišter Arnold je ze swojim celom tohorunja sobu skutkował. Wolarnu službu měješe duchowny Pfalz, a ze Swjateho pisma čitaše farar dr. Doerne. Narěč měješe krajny biskop D. Ihmels a předowanje superintendent Franke. Zawěšće je so na podobne wašnje tež w Budyšinje swjatočna Boža služba ze samsnych přičin swjećiła. Hač něchtó něšto wo tym wě a nam wo tym napisa? Čitarjow Pomhaj Bóh by to zawěšće zajimowało.

S. Albert

*

Naše nowiny a časopisy před 100 lěta

Z Draždžan. Na našim lětušim štwórtym serbskim kemšenju je nam zaso naš lubowany spowědny wotc, k. farar lic. theol. Imiš z Hodžija, spowědnu wučbu a k. farar Mrózak z Hrodzišća předowanje dźeržał, kotrež bychmy radži čišćanej dóstali. Spowědnych ludži běchmy 250 a kemšerjow wjele přez

1 000. W tutym léči su nam předowali k. fararjo Rjenč Ketličanski, Jakub Njeswačilski, Wałtar Wósličanski a nětko Mrózak Hrodzišćanski. Spowědnu wučbu je nam stajnje wodžer našich serbskich kemšerjow k. farar Imiš z Luboscu dźeržał; wón je lětsa tež tu dwěmaj čežko chorymaj Serbomaj na jeju chorotožu Bože wotkazanje wudžělił.

Serbske Nowiny, 19. decembra 1891

*

Čitarjo pisaja

Waženy knježe fararjo, dźakuju so Wam wutrobnje za posylnje „Pomhaj Bóh“! Je to nětk mój jenički zwisk z Łužicu.

Waš
Miloslav Wajs

*

Próstwa

*My tebe, Knježe, prosymy,
zo ty so hnadnje smiliš by,
hdyž my so k tebi modlimy
a swoje nuzy skoržimy.*

*Daj strowosć čětu, wjesotosć
a zbóžnosć duše, pobožnosć,
hdyž horjo přińdže wutrajnosć
a kóždy čas tež spokojnosć.*

*Daj cyrkwi prawje předować,
za twojim słowom kruće stać,
a wšitkim rady powědać,
zo Chrystus jich chce lubować.*

*Daj měrne časy čłowjekam
a wotwobroč ty njezbožam.
Daj nuzu druhich spóznao nam
a pomhać našim njepečelam.*

*Haj, Božo, my će prosymy:
Te naše próstwy wuslyš ty.
A hdyž ty hinak myslíš sy,
daj, zo so tebi dowěrmy.*

Ht 1991

*

Wo hodach

Što bychy byli hody bjez podawka wo žlobiku a wo hródži? Patoržicu so čłowjek njerady dopomina, zo su hody zrudny započatk hišće zrudnišeho kónca... Štož je so započalo w hródži, je so skónčiło na šibjency. Nichtó, štož chce so wjeselić nad hodownym započatkom, njemóže tutón kónec přewidjeć. W jeho swětle so tež wjasni, čehodla je jandžel trěbny a čehodla su wulke słowa trěbne. Bóh tute wulke słowa trjeba. Trjeba je tohodla, zo je so čłowjek stał. Wobstejnosće jeho narodženja, jeho zasudženja a jeho křižowanja lědma přeradža, zo je runje přez tuteho čłowjeka k wumóženju cyleho swěta dóšlo. To

dyrbi so cytemu swětej prajić. Tohodla je tón hodowny jandžel. Tole wupraji, što so stawa, a je to wosebity podawk, schowany za njenadpadnym wšědnym džělom a za bědu swěta. Wěčny bohaty Bóh je so stał chudy, zo by ludži wobohać... Tuta wulka wěc, hač do njespóznaća schowana w čłojskim žiwjenju, kotrež je so započalo w hródži a so skónčiło na šibjency, je Bože zjewjenje, zo Bóh, kotryž nad nami wot wěčnosće knježi, móže so namakać jenož nad nami.

Ernst Jünger, Wot časa k časej

*

Přeprašujemy

1. 12. – 1. njedžela w adwence
10.00 hodž. kemše w Budyšinje na Michałskej (Albert)
w samsnym času Boža služba za džěci
11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu
13.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (Albert)

8. 12. – 2. njedžela w adwence
18.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Smječkecach (Albert)

14. 12. – sobota
14.00 hodž. wosadne popołdno w Drježdžanach

15. 12. – 3. njedžela w adwence
11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu
14.00 hodž. kemše w Čisku (Albert)

22. 12. – 4. njedžela w adwence
8.30 hodž. kemše w Hrodzišću (Malink)
8.30 hodž. kemše w Minakale (Feustel)
10.00 hodž. kemše w Barće (Malink)
10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Rakecach (Feustel) zhromadnje z Njeswaćidom

24. 12. – patoržica
9.30 hodž. Boža nóc w Budyšinje na Michałskej (Albert)
11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu

25. 12. – 1. dzeń hodow
9.00 hodž. kemše w Bukecach (Malink)

26. 12. – 2. dzeń hodow
11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu

5. 1. – 2. njedžela po hodžoch
10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje na Michałskej (Albert)
13.30 hodž. kemše w Budestecach (Albert)

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. – Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin, Sukełnska 27. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Serbski kěrchow, 8600 Budyšin, tel. 4 22 01. – Čišć: Serbska čišćernja – t. z. w. r. – w z. w. Budyšinje. – Wuchadza jónkróc za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Sp. Bautzen 30 000 110. – BLZ 850 549 62